

DE EVOLUTIE VAN DE WERKGELEGENHEID

Hoofdstuk 9

Wim Herremans & Eef Stevens

Het totaal aantal jobs in het Vlaams Gewest blijft in stijgende lijn evolueren. Tussen 30 juni 2000 en 30 juni 2001 kwamen er maar liefst 42 500 arbeidsplaatsen bij. Net als de vorige jaren is de loontrekkende werkgelegenheid en meer bepaald het aantal jobs in loondienst de motor achter het positieve saldo. Hierbinnen realiseert de secundaire sector een licht herstel, zet de tertiarisering zich onverminderd voort en laat ook de quartaire sector een jobtoename noteren. Anno 2001 werd de Belgische economie echter zwaar getroffen door een vertraging van de wereldhandel. De impact van deze economische verzwakking laat zich ook voelen in de werkgelegenheid, zij het pas in de tweede jaarlhalf. Bovendien situeren een aantal opmerkelijke falingen zich aan het einde van 2001. We zien dan ook dat de jaar-op-jaarevolutie van de werkgelegenheid eind 2001 en begin 2002 stagneert. Sectoraal bekeken is er vooral een aanzienlijke weerslag zichtbaar in de secundaire sector. De tertiaire sector kent een negatieve knik in het vierde kwartaal van 2001, maar komt die begin 2002 al weer te boven. De quartaire sector blijft een vaste waarde wat betreft de werkgelegenheidstoename en lijkt immuun voor de conjunctuurverzwakking.

1 Totale werkgelegenheid

Tussen 30 juni 2000 en 30 juni 2001 evolueerde de Vlaamse werkgelegenheid net als de vorige jaren positief: er kwamen maar liefst 42 500 jobs bij. Dit maakt dat het Vlaams Gewest op 30 juni 2001 ruim 2 400 000 jobs telde.¹

---

¹ Voor de methodologische achtergrond verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', Jaarreeks 2002, deel 4 Jaarboek Methodologische bijlage.

Tabel 9.1

Samenstelling en evolutie van de werkgelegenheid (Vlaams Gewest; 2001-2000)

	30 juni	30 juni	Evolutie 30 juni 2000-30 juni 2001	
	2000 (n)	2001 (n)	(n)	(%)
Loontrekkende werkgelegenheid	1 974 170	2 021 041	+46 871	+2,4
Aantal jobs in loondienst	1 941 581*	1 989 123	+47 542	+2,4
Aantal vergoede helpers	32 589	31 918	-671	-2,1
Niet-loontrekkende werkgelegenheid	385 639	381 265	-4 374	-1,1
Aantal zelfstandigen in hoofdberoep	329 569	328 480	-1 089	-0,3
Aantal niet-vergoede helpers	56 070	52 785**	-3 285	-5,9
Totale werkgelegenheid	2 359 809	2 402 306	+42 497	+1,8

* Het cijfer van 2000 werd gecorrigeerd voor administratieve verschuivingen (zie methodologie).

** voorlopig cijfer

Bron: RSZ, RSVZ, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Tabel 9.1 ontleedt de werkgelegenheid in vier componenten. Onmiddellijk valt op dat het Vlaams Gewest haar positieve saldo uitsluitend dankt aan de loontrekkende werkgelegenheid en meer bepaald aan de 47 500 extra *jobs in loondienst*.² De commerciële dienstensectoren (+26 800 jobs) trekken deze werkgelegenheidsgroei, gevolgd door de publieke dienstensectoren waar er ruim 17 000 extra arbeidsplaatsen worden geteld tussen juni 2000 en juni 2001. De secundaire sector houdt net als vorig jaar stand met een toename van bijna 4 200 jobs (+0,7%). De primaire sector ten slotte daalt voor het tweede jaar op rij.

De *niet-loontrekkende werkgelegenheid* liet een jobverlies van bijna 4 400 eenheden noteren.³ Waar vorig jaar de niet-vergoede helpers het schip drijvende hielden, neemt hun aantal tussen 2000 en 2001 voor het eerst sinds 1992 af. Aldus kunnen zij dit jaar het verlies van het aantal zelfstandigen in hoofdberoep niet goedmaken. In de secundaire en tertiaire sector kwamen er respectievelijk 130 en 340 *zelfstandigen in hoofdberoep* bij. In de primaire (-950 zelfstandigen) en in de quataire sector (-640 zelfstandigen) daalde hun aantal.

Een bijzondere categorie wat betreft de niet-loontrekkende werkgelegenheid wordt gevormd door de bestuurders van vennootschappen. Steeds vaker worden handelsactiviteiten ondergebracht in een vennootschap waarvan de zelfstandige(n) aandeelhouder(s) is (zijn). Het zijn vooral de financieel-fiscale voordelen en de beperking van de juridische aansprakelijkheid van de zelfstandige in geval van faillissement die ervoor zorgen dat ondernemers

2 Voor een overzicht van gedetailleerd cijfermateriaal dat gebruikt wordt in dit hoofdstuk verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 2002, deel 4 Jaarboek Cijferbijlage.

3 De cijfergegevens over de niet-loontrekkende werkgelegenheid vindt u in de tabellenbijlage.

meer en meer kiezen voor een vennootschapsstructuur (Holderbeke, 2000). De bestuurders van vennootschappen vormen geen marginale categorie: in 2001 werden er ruim 86 000 geteld (26% van het totaal aantal zelfstandigen) en hun aantal blijft toenemen. De secundaire en tertiaire sector danken hun positieve resultaten grotendeels aan deze bestuurders van vennootschappen.

Arbeiders en bedienden

In het Interprofessionele Akkoord 2000 voor de periode van 1 januari 2001 tot 31 december 2002 staat dat de sociale partners zich ertoe verbinden het statuut van arbeiders en bedienden te herzien⁴. Bedoeling is om op termijn te evolueren naar één werknemersstatuut. Wat zeggen de cijfers hieromtrent?

Tabel 9.2

Aantal en aandeel jobs naar hoofdsector en statuut in de privé-sector (België; 1991-2001)

		1991 (n)	2001 (n)	1991 (%)	2001 (%)
Totaal	Arbeiders	1 185 240	1 189 459	54,0	48,9
	Bedienden	1 010 871	1 241 835	46,0	51,1
Primair	Arbeiders	13 735	28 651	90,7	93,9
	Bedienden	1 402	1 868	9,3	6,1
Secundair	Arbeiders	697 053	590 473	74,1	70,7
	Bedienden	243 763	245 172	25,9	29,3
Tertiair	Arbeiders	380 390	440 936	40,2	37,5
	Bedienden	566 146	734 623	59,8	62,5
Quartair	Arbeiders	94 062	129 186	32,0	33,7
	Bedienden	199 560	254 069	68,0	66,3

Bron: RSZ Gecentraliseerde statistiek (Bewerking Steunpunt WAV)

We baseren ons in dit kader op de RSZ-statistieken die ons een beeld verschaffen van de officiële verdeling van de statuten in de *Belgische privé-sector*.⁵ Deze telde in 1991 in totaal zo'n 1 185 000 jobs voor arbeiders en iets minder dan 1 011 000 jobs voor bedienden. Er waren met andere woorden meer jobs in handarbeid dan in hoofdarbeid, respectievelijk 54% tegenover 46%. Tien jaar later is de balans gekanteld in het voordeel van de bedienden. In 2001

4 Interprofessioneel Akkoord van 22 december 2000 voor de periode van 1 januari 2001 tot 31 december 2002, via www.nar.be

5 Daar de publieke sector niet wordt opgenomen, krijgen we geen volledig beeld van de totale Belgische werkgelegenheid. Dit heeft vooral gevolgen voor de gegevens van de quartaire sector.

waren er iets minder dan 1 189 000 arbeiders tegenover ongeveer 1 242 000 bedienden, een procentuele verdeling van respectievelijk 49% tegenover 51%.

Twee factoren liggen aan de basis van deze omslag. Enerzijds nam tussen 1991 en 2001 het aandeel van de industrie, precies die sector waar meer dan de helft van alle arbeiders tewerkgesteld is, in de totale werkgelegenheid af en dit vooral ten voordele van de dienstensectoren, waar de bedienden juist sterk aanwezig zijn. Anderzijds vindt binnen de industrie een verschuiving plaats waarbij het arbeidersbestand terrein verliest ten opzichte van het aantal bediendenjobs. Waar in 1991 drie vierde van het personeel in de industriële sector een job uitoefende als handarbeider, zwakte dit aandeel in 2001 af naar 70%. In de tertiaire sector doet zich net het omgekeerde voor. In 1991 telden de commerciële diensten 60% bediendenjobs in hun personeelsbestand. Een decennium later versterken de bedienden hun positie nog in de tertiaire sector: hun aandeel is in 2001 gestegen naar 62%.

Tabel 9.3

Gemiddeld aantal en aandeel openstaande jobs voor het normaal economisch circuit (Vlaams Gewest; 1991-2001)

	1991 (n)	2001 (n)	1991 (%)	2001 (%)
Vacatures voor arbeiders	6 245	15 902	67,1	45,6
Vacatures voor bedienden	3 060	18 958	32,9	54,5

Bron: VDAB Databeheer en -analyse (Bewerking Steunpunt WAV)

De Vlaamse vacaturegegevens bevestigen de opmars van de bediende (tabel 9.3). In 1991 telde de VDAB zo'n 6 200 openstaande jobs voor arbeiders tegenover ruim 3 000 jobs voor bedienden. In de tien jaren die erop volgden, steeg niet alleen het totale aantal vacatures, maar kantelde eveneens de procentuele verdeling. In 2001 stond 54% van de vacatures open voor bedienden tegenover 46% voor arbeiders.

2 *De groei- en krimpsectoren*

In wat volgt, wordt de aandacht beperkt tot de jobs in loondienst omdat zij de grootste component vormen binnen de werkgelegenheid.

Tabel 9.4

Evolutie van de jobs in loondienst naar sector (Vlaams Gewest; 2000-2001)

	Correctie 30 juni 2000* (n)	30 juni 2001 (n)	Evolutie 30 juni 2000-30 juni 2001	
			(n)	(%)
P1 Land- en tuinbouw	25 470	24 885	-585	-2,3
P2 Visserij	456	732	+276	+60,5
P Totaal primaire sector	25 926	25 617	-309	-1,2
s1 Winning van delfstoffen	620	611	-9	-1,5
s2 Vervaardiging van dranken, voeding en tabak	64 016	64 227	+211	+0,3
s3 Textielindustrie	34 920	34 449	-471	-1,3
s4 Vervaardiging van kleding en schoeisel, leer-bontnijverheid	10 262	9 227	-1 035	-10,1
s5 Vervaardiging van meubels	16 555	16 880	+325	+2,0
s6 Houtindustrie	8 538	8 731	+193	+2,3
s7 Grafische nijverheid	30 945	31 139	+194	+0,6
s8 Chemische nijverheid	51 841	52 298	+457	+0,9
s9 Rubber- en kunststofnijverheid	21 837	21 011	-826	-3,8
s10 Vervaardiging van glas, bakstenen, cement en andere bouwmaterialen	18 028	17 682	-346	-1,9
s11 Metallurgie	22 535	22 509	-26	-0,1
s12 Vervaardiging van metaalproducten	40 105	42 000	+1 895	+4,7
s13 Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	25 803	26 742	+939	+3,6
s14 Vervaardiging van elektrische machines en apparaten	16 568	17 497	+929	+5,6
s15 Vervaardiging van kantoomachines, computers, audio-, video- en telecomapparatuur	16 419	16 611	+192	+1,2
s16 Vervaardiging van medische apparatuur	4 158	4 892	+734	+17,7
s17 Vervaardiging van transportmiddelen	54 289	55 352	+1 063	+2,0
s18 Overige industrie	6 966	6 625	-341	-4,9
s19 Elektriciteit, gas, stoom en water	12 547	12 053	-494	-3,9
s20 Bouwnijverheid	118 196	118 767	+571	+0,5
S Totaal secundaire sector	575 148	579 303	+4 155	+0,7
t1 Garagewezen	32 450	33 672	+1 222	+3,8
t2 Groothandel en handelsbemiddeling	111 631	115 078	+3 447	+3,1
t3 Kleinhandel	111 402	114 966	+3 564	+3,2
t4 Verhuurdiensten	11 833	12 095	+262	+2,2
t5 Horeca	63 996	69 807	+5 811	+9,1
t6 Vervoer	73 885	75 470	+1 585	+2,1
t7 Vervoersondersteunende activiteiten	34 439	37 433	+2 994	+8,7
t8 Post en telecommunicatie	34 308	34 941	+633	+1,8
t9 Financiële diensten	48 545	49 458	+913	+1,9
t10 Informatica	23 925	27 209	+3 284	+13,7
t11 Advies en bijstand aan ondernemingen en personen	68 130	71 356	+3 226	+4,7
t12 Selectie en terbeschikkingstelling van personeel	76 362	75 267	-1 095	-1,4
t13 Industriële reiniging	22 351	22 874	+523	+2,3
t14 Overige diensten aan personen	16 580	16 973	+393	+2,4
T Totaal tertiaire sector	729 837	756 599	+26 762	+3,7
Q1 Openbaar bestuur	98 605	95 787	-2 818	-2,9
Q2 Justitie, defensie en openbare veiligheid	49 081	50 065	+984	+2,0
Q3 Verplichte sociale verzekering	10 755	10 762	+7	+0,1
Q4 Onderwijs	185 114	189 900	+4 786	+2,6
Q5 Ziekenhuizen en overige gezondheidszorg	99 467	101 928	+2 461	+2,5
Q6 Maatschappelijke dienstverlening	112 762	122 646	+9 884	+8,8
Q7 Recreatie, cultuur en sport	24 920	27 224	+2 304	+9,2
Q8 Speur- en ontwikkelingswerk	5 704	5 553	-151	-2,6
Q9 Afvalwater- en afvalverzameling; straatreiniging	8 549	8 229	-320	-3,7
Q10 Belangenvertegenwoordiging	13 675	13 734	+59	+0,4
Q Totaal quartaire sector	608 632	625 828	+17 196	+2,8
X Slecht gedefinieerde activiteiten	2 038	1 776	-262	-12,9
Totaal	1 941 581	1 989 123	+47 542	+2,4

* De cijfers van 2000 werden gecorrigeerd voor administratieve verschuivingen (zie methodologie).

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistiek (Bewerking Steunpunt WAV)

2.1 ■■ De secundaire sector

Met een toename van meer dan 4 100 jobs (+0,7%) houdt de secundaire sector het hoofd boven water tussen juni 2000 en juni 2001. Hierdoor is er net als vorig jaar sprake van een zeker herstel van de industriële werkgelegenheid.

De lichte groei van de industriële sector kan niet worden teruggevonden in alle sectoren. De *kleding- en textielsector* kampen al sinds 1994 met dalende werkgelegenheidscijfers. Tussen juni 2000 en juni 2001 was dit niet anders: beide sectoren waren samen goed voor een daling van ruim 1 500 jobs. De *textielsector* liet een jobverlies van bijna 500 eenheden noteren. Verklaring kan worden gezocht in het feit dat de sector in de beschouwde periode werd geteisterd door een aantal faillissementen van formaat.⁶ Waar de textielsector voornamelijk af te rekenen heeft met conjuncturele problemen, lijdt de Vlaamse *kledingindustrie* vooral onder structurele problemen. Verplaatsing van de productie naar lageloonlanden leidt ook dit jaar weer tot een daling van het binnenlandse productievolume, wat zich op zijn beurt vertaalt in een jobverlies van meer dan 1 000 eenheden (Kledingfederatie, 2001, p. 7).

Hfdst. 10 Dit jobverlies wordt onder meer gecompenseerd door de opmerkelijke prestaties van de *metaalsector* (+5 700 jobs of +3,2%). Alle sectoren, behalve de *metallurgie*, dragen bij tot deze behoorlijke toename. Grootste stijgers binnen de metaalsector zijn de *vervaardiging van metaalproducten* (+1 900 jobs), de *vervaardiging van elektrische machines en apparaten* (+930 jobs), de *machinebouw* (+940 jobs) en de *vervaardiging van transportmiddelen* (+1 100 jobs). Zoals verder zal blijken, is de groei in de globale metaalsector wel niet gewaarborgd bij een verzwakking van de economische omgeving.

Ook in de *bouwnijverheid* werden nieuwe jobs geteld (+570 jobs). De groei is minder indrukwekkend dan het jaar voordien toen de werkgelegenheid er nog steeg met meer dan 3 400 jobs. Deze afzwakking is echter niet abnormaal: het is de traditionele flauwte van het jaar dat volgt op de verkiezingen (Federatie van de Belgische Cementnijverheid, 2001, p. 6-7). In de aanverwante sector *vervaardiging van bouwmaterialen* ging het evenwel niet louter om een afzwakking, maar om een werkelijk jobverlies: er verdwenen bijna 350 jobs.

In de *chemiesector* kwamen er tussen juni 2000 en juni 2001 zo'n 450 nieuwe banen bij, vooral dankzij de positieve evolutie binnen de vervaardiging van chemische basisproducten, waarvan de productie in de beschouwde periode werd opgedreven. De koepelorganisatie Fe-

---

⁶ Zo gingen Van der Eecken & co en Courtextyl overkop met een jobverlies van respectievelijk 383 jobs en 122 jobs tot gevolg (bron: Graydon).

dichem waarschuwt echter voor al te veel optimisme.⁷ Deze gunstige cijfers verbergen structurele problemen die zich in de tweede jaarhelft van 2001 vertalen in een stagnatie van de werkgelegenheid. De *rubber- en kunststofnijverheid* ondervond reeds de gevolgen van deze structurele problemen. Tussen juni 2000 en juni 2001 gingen er meer dan 800 arbeidsplaatsen verloren. Vooral de rubberindustrie gaat erop achteruit.

De *meubelindustrie* herpakte zich. Waar vorig jaar de werkgelegenheid nog daalde, nam ze tussen 2000 en 2001 toe met meer dan 300 eenheden. En ook de aanverwante *houtindustrie* liet een groei noteren van bijna 200 banen. Dat deze sectoren goed boeren, valt niet alleen op te maken uit de positieve werkgelegenheidscijfers, maar ook uit de stijgende omzetcijfers en de blijvende investeringen in de eerste jaarhelft van 2001. Daarnaast werd ook de export van houtproducten en meubelen op peil gehouden. Deze positieve impulsen verliezen evenwel hun slagkracht vanaf september 2001, wat zich waarschijnlijk zal vertalen in een dalende werkgelegenheid (Belgische federatie der ondernemingen van de houtverwerking, 2001, p. 1-7).

Andere licht stijgende industriële sectoren zijn de *voedingsindustrie* (+200 jobs) en de *grafische nijverheid* (+200 jobs). Hun bijdrage tot het herstel van de secundaire sector blijft echter beperkt.

2.2 ■ ■ De tertiaire sector

De commerciële dienstensector scheert net als vorig jaar hoge toppen op het vlak van werkgelegenheid: er werd een groei vastgesteld van meer dan 26 500 banen, een stijging van 3,7%. Hiermee vormde de tertiaire sector de motor van de werkgelegenheids groei tussen juni 2000 en juni 2001.

Het buitenbeentje binnen de tertiaire sector is de *uitzendsector* die als enige een jobverlies laat noteren (-1 100 jobs of -1,4%). Waar tijdens de tweede jaarhelft van 2000 het aantal interimkrachten nog stagneerde op een hoog niveau, daalde dit maand na maand tijdens de eerste jaarhelft van 2001. De uitzendsector wordt vaak aanzien als een voorspeller wanneer het aankomt op werkgelegenheid en uit deze gegevens leiden we inderdaad af dat deze sector als eerste de nadelen van de ongunstige economische omgeving in de tweede helft van 2001 ondervindt (Federgon, 2001).

⁷ Fedichem, 'Belgische chemie in 2000: prijzen en sterke vraag stuwen omzet vooruit, maar resultaten volgen niet...!', via www.fedichem.be

Hfdst. II Dergelijke negatieve impulsen gingen (voorlopig) voorbij aan alle andere tertiaire sectoren. Waar de horeca vorig jaar nog een jobverlies liet noteren, kwamen er tussen juni 2000 en juni 2001 ongeveer 5 800 arbeidsplaatsen bij. De subsector 'restauranten' neemt het leeuwendeel van deze stijging voor haar rekening. Dergelijke fluctuaties in de werkgelegenheid kunnen grotendeels worden toegeschreven aan de seizoens- en zelfs weersgebondenheid van de sector.

Ook de *informatica* scoorde met een groei van ruim 3 200 jobs meer dan behoorlijk tussen 2000 en 2001. De toename is voornamelijk te situeren bij de *computeradviesbureaus* enerzijds en bij de *realisatie van programma's en gebruiksklare systemen* anderzijds. Verklaringen kunnen gezocht worden in de naweeën van de millenniumhype en in de voortdurend nieuwe toepassingen die worden aangeboden.

Het *vervoer* (+1 600 jobs) en de *vervoersondersteuning* (+3 000 jobs) kunnen eveneens terugkijken op een goed jaar. De stijging binnen de *vervoerssector* is vooral te situeren bij het *stads- en wegvervoer*. Deze subsector valt uiteen in het vervoer van personen enerzijds en het goederenvervoer anderzijds. Beide sectoren ondersteunen de werkgelegenheidsgroei tussen 2000 en 2001. Het goederenvervoer is als dienstverlenende sector echter sterk afhankelijk van de vraag naar goederen uit andere sectoren en als dusdanig is de jobtoename in de toekomst niet gewaarborgd.

De *vervoersondersteuning* valt uiteen in twee subsectoren. De *ondersteuning van het personenvervoer* gebeurt voor een belangrijk deel door de reisbureaus en touroperators. Deze subsector laat tussen juni 2000 en juni 2001 nog een jobgroei noteren, maar ook hier rommelt het. Zo ging Sunair⁸ eind 2001 overkop en dienden vele andere touroperators in het najaar van 2001 een aanvraag in om een deel van hun werknemers gebruik te laten maken van het systeem van tijdelijke werkloosheid. De *ondersteuning van het goederenvervoer* liet door een uitbreiding van de logistieke diensten een sterke jobtoename noteren. Bedrijven verrichten immers niet enkel meer het zuivere transport van producten van andere ondernemingen, maar nemen ook opslag- en distributie-activiteiten voor hun rekening. Hierdoor neemt de werkgelegenheid in deze subsector gestadig toe (Geurts, 2002).

Verder worden de opwaartse trends van de vorige jaren nogmaals bevestigd. Zo blijven de *groot- en kleinhandel* stevige groeisectoren, samen goed voor zo'n 7 000 extra jobs. En ook de

---

8 Tewerkstelling en Actualiteit – persoverzicht, 18 oktober 2000.

werkgelegenheidsgroei in de sectoren *garagewezen* (+3,8%) en *advies en bijstand aan ondernemingen en personen* (+4,7%) blijft op een hoog niveau liggen.

2.3 ■■ De quartaire sector

De quartaire sector nam tussen juni 2000 en juni 2001 toe met ruim 17 000 arbeidsplaatsen. Toch was het saldo niet positief in alle subsectoren. Vooral het *openbaar bestuur* ging erop achteruit (-2 800 jobs), waarmee de negatieve trend van de vorige jaren wordt verdergezet. Verklaring hiervoor moet onder meer worden gezocht in een verfijning van de registratie waardoor er jobs van de sector *openbaar bestuur* verschuiven naar de sector *justitie, defensie en openbare veiligheid*.

De grote winnaars in de quartaire sector zijn net als vorig jaar de *maatschappelijke dienstverlening* (+9 900 jobs) en de *gezondheidszorg* (+2 500 jobs).⁹ Deze sectoren ondervinden ook dit jaar de positieve invloed van de verdere financiering via de Sociale Maribelgelden.

Ook het *onderwijs* doet het niet slecht. Er kwamen tussen 2000 en 2001 maar liefst 4 700 nieuwe banen bij. Deze stijging is te verklaren door de toename van de leerlingenaantallen, door het effect van de zogenaamde 'onderwijspool' en door de sterke groei van de extra (omkaderings)middelen voor onderwijsvoorrangsbeleid en zorgverbreding (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, 2002b, p. 173).

3 Conjunctuur en werkgelegenheid

3.1 ■■ Conjunctuur en werkgelegenheid in 2001

Volgens de hoger geschetste werkgelegenheidsevolutie tussen juni 2000 en juni 2001 lijkt het alsof de positieve trend op de arbeidsmarkt van de voorbije jaren zich ook in 2001 onverminderd verderzet. De daling van het aantal jobs in de uitzendsector in deze periode is ech-

⁹ Tussen 2000 en 2001 werden zo'n 6 000 jobs uit het derde arbeidscircuit (DAC) geregulariseerd. Bijgevolg worden deze jobs nu geregistreerd bij hun eigenlijke werkgever en worden ze ondergebracht bij hun werkelijke sector van tewerkstelling. Het merendeel van de ex-DAC-jobs verschuift naar de sector van de maatschappelijke dienstverlening. Wat betreft het Vlaams Gewest gaat het hier om ongeveer 3 200 jobs. Met deze verschuiving werd rekening gehouden in de gecorrigeerde cijfers van 2000 en als dusdanig biedt zij geen verklaring voor de vastgestelde toename met bijna 10 000 arbeidsplaatsen. Voor de methodologische achtergrond hiervan verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', Jaarreeks 2002, deel 4 Jaarboek, Methodologische bijlage.

ter al een eerste aanduiding van een minder gunstige omgeving. Het is immers de uitzendsector die als eerste reageert op schommelingen in de economische conjunctuur. Als we bovendien rekening houden met een aantal negatieve signalen in de *tweede jaarhelft van 2001* is een zeker pessimisme met betrekking tot de recente werkgelegenheidsevolutie aan de orde.

Hfdst. 2 🗣️ Anno 2001 werd de Belgische economie zwaar getroffen door een vertraging van de wereldhandel. De globale neergang werd ingezet door een terugval van de export, die al snel gevolgd werd door een verzwakking van de bedrijfsinvesteringen en een drastische voorraadafbouw (Federaal Planbureau, 2002a, p. 3). De sterke daling van de economische activiteit komt tot uiting in de terugval van de gemiddelde jaarlijkse groei van het bruto binnenlands product (bbp) in 2001 tot +1%, tegenover +4% in het jaar 2000 (NBB, 2002, p. 21). In combinatie met de impact van de terroristische aanslagen op 11 september 2001 tekende de jaar-op-jaarevolutie van het bbp in het vierde kwartaal van 2001 zelfs een daling op.

Hfdst. 12 🗣️ Het jaar 2001 kenmerkt zich ook door een aantal opmerkelijke falingen, die bovendien geconcentreerd zijn in de tweede jaarhelft. Het voorbeeld bij uitstek is natuurlijk Sabena, maar ook andere grote bedrijven zoals Barras, Lernout & Hauspie Speech Products en City Bird gingen in dezelfde periode over kop.¹⁰ Sabena ging op 7 november 2001 failliet en telde op dat ogenblik zo'n 7 800 werknemers. Het Federaal Planbureau berekende dat in het meest optimistische scenario ongeveer 6 000 rechtstreekse jobs verloren gaan voor de luchtvaartsector. De negatieve impact op de totale werkgelegenheid wordt als gevolg van geïnduceerde effecten echter nog veel groter geraamd, met name een verlies van 17 000 jobs (Federaal Planbureau, 2002b, p. 1, 24).

De impact van deze woelige gebeurtenissen laat zich ook voelen in de werkgelegenheid. Dit kunnen we voor Vlaanderen wel niet rechtstreeks aflezen uit de beschikbare statistieken. Op basis van de RSZ-databank¹¹ kunnen we echter een beeld schetsen van de recente werkgelegenheidsevolutie voor gans België. Uit figuur 9.1 blijkt dat volgens deze bron het aantal jobs in loondienst tussen juni 2000 en juni 2001 met ruim 2% toeneemt, wat vergelijkbaar is met de groei in het Vlaams Gewest zoals geschetst in de voorgaande paragrafen. Wat de *tweede*

---

¹⁰ Graydon persbericht 31/12/01.

¹¹ Het betreft gecentraliseerde gegevens waarbij de werknemers in dienst bij de plaatselijke en provinciale overheden (RSZPPO) niet opgenomen worden.

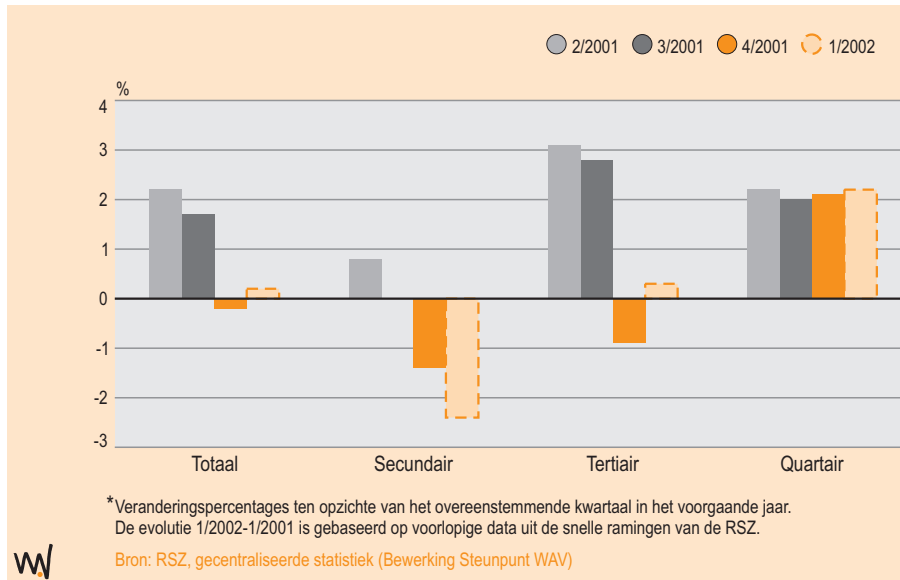
jaarhelft van 2001 betreft, zien we dat de jaar-op-jaarevolutie van de werkgelegenheid in het derde kwartaal iets lager ligt en in het vierde kwartaal stagneert (-0,2%). Met andere woorden, op 31 december 2001 zijn er maar net evenveel jobs in loondienst in België als een jaar tevoren. Ter vergelijking: tussen december 1999 en december 2000 steeg het aantal jobs nog met 2,2%.

Sectoraal bekeken, is er een aanzienlijke weerslag zichtbaar in de *secundaire sector*. Vergelijken we opnieuw de kwartaalgegevens van 2001 met de overeenstemmende kwartalen in 2000 dan blijkt dat de lichte groei van jobs in de secundaire sector in het tweede kwartaal afzwakt tot een stabilisatie van het aantal jobs in het derde kwartaal en zelfs ombuigt tot een werkgelegenheidsdaling in het vierde kwartaal 2001. Het is vooral in de metaalsector dat er heel wat jobs verloren gaan en meer bepaald in de auto- en ICT-industrie. De metaalsector kan de opmerkelijke groei dus niet consolideren in de tweede jaarhelft van 2001.

Hfdst. 10

Figuur 9.1

Evolutie van de jobs in loondienst naar hoofdsector, per kwartaal* (België; 2000-2001-2002)

De *tertiaire sector* daarentegen lijkt zich nog stevig te handhaven in het derde kwartaal, maar deelt vanaf het vierde kwartaal 2001 in de klappen. In december 2001 ligt het aantal commerciële dienstenjobs in België bijna 1% lager dan een jaar eerder. Deze bruuske wending is in de eerste plaats voelbaar in de sectoren van de bedrijfsdiensten en in de vervoerssector.

De sterke terugval van de activiteit in de uitzendsector¹² en de impact van het Sabena-faillissement liggen hierbij aan de grondslag. Daarnaast is er ook in de sector post en telecommunicatie een aanzienlijk jobverlies. In de andere commerciële dienstensectoren tekent zich wel geen daling af, maar staat de werkgelegenheidsgroei in het vierde kwartaal 2001 op een laag pitje.

De werkgelegenheid in de publieke diensten, ten slotte, lijkt immuun voor de conjunctuurverzwakking. In de *quartaire sector*¹³ zet de werkgelegenheidsgroei zich immers ook in de tweede jaarhelft van 2001 onverstoord verder (+2%), waardoor de publieke diensten het verlies in de secundaire en tertiaire sector compenseren. Het onderwijs en de social profit blijven in grote mate de groei in de publieke diensten dragen.

3.2 ■ ■ Conjunctuur en werkgelegenheid vandaag en morgen

De groei prognoses van de Belgische economie gaan er van uit dat de gemiddelde jaarlijkse groei van het bbp in 2002 gelijkaardig zal zijn als in 2001, met name een toename van ongeveer 1%. Een echte heropleving van de economie wordt pas vanaf 2003 verwacht. Ook voor de werkgelegenheid zou 2002 een overgangsjaar zijn en gaat het Federaal Planbureau uit van een stagnatie van het aantal jobs op jaarbasis. Voor 2003 daarentegen wordt er opnieuw een belangrijke jobcreatie voorspeld (+1,2%), vooral gedragen door de heropleving van de economische groei (Federaal Planbureau, 2002c, p. 4 en NBB, 2002, p. 19).

Op basis van de snelle ramingen van de RSZ kunnen we een beeld geven van de werkgelegenheidsevolutie in België in het 1^e kwartaal van 2002 (figuur 9.1). Hieruit blijkt dat het aantal jobs in loondienst tussen maart 2001 en maart 2002 stabiliseert (+0,2%), net zoals in het vierde kwartaal van 2001. Achter deze stabilisatie gaan echter ook weer sterk tegengestelde sectorale evoluties schuil.

De werkgelegenheid in de *secundaire sector* toont begin 2002 nog geen tekenen van herstel. De werkgelegenheidsdaling van het 4^e kwartaal 2001 zet zich in het 1^e kwartaal van 2002 zelfs in een hoger tempo verder (-2,4%). Blijkt dat de industrie het zowel vandaag als morgen nog moeilijk heeft. Onder meer de metaalsector wordt geconfronteerd met bedrijfsherstructure-

---

12 Het totaal aantal gepresteerde uitzenduren toonde in het vierde kwartaal een terugval met 11,4% (UPEDI, 2001, p. 8)

13 Door het ontbreken van de werknemers bij plaatselijke en provinciale overheden in de gecentraliseerde RSZ-databank is vooral het beeld voor de *quartaire sector* onvolledig.

ringen en sluitingen die een negatieve impact hebben op de werkgelegenheid.¹⁴ Het zal allicht wachten zijn op een stevig herstel van de economie om opnieuw een gunstige evolutie vast te stellen in de industriële werkgelegenheid.

De *tertiaire sector* daarentegen komt de negatieve knik aan het einde van 2001 weer snel te boven. Het aantal commerciële dienstenjobs neemt dan wel niet toe tussen maart 2001 en maart 2002, maar de daling lijkt afgeblokt. De *quartaire sector* die de 2^e jaarhelft van 2001 zonder kleerscheuren doorstaan heeft, blijft ook in het 1^e kwartaal van 2002 de vaste waarde wat betreft de werkgelegenheidstoename.

Cijferbijlage: www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', jaarreeks 2002, deel 4 Jaarboek Cijferbijlage

Methodologie: www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', jaarreeks 2002, deel 4 Jaarboek Methodologische bijlage

---

14 Zo plant het elektronicaconcern Philips nieuwe herstructureringen wat gevolgen kan hebben voor een kleine 1 000 jobs in België. Aangekondigde ontslagen bij Alcatel Bell zouden betrekking hebben op bijna 1 100 jobs (Tewerkstelling en Actualiteit – persoverzicht, nr. 436 en 438, 2002).

